

VOORAF

Het gaat niet meer om een nieuw vak of een andere lesmethode

Opeens was alles anders

In het voorliggende boek gaat de Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs (TOO) in op de vorm van ons onderwijs na de onvoorspelbare COVID-19-crisis. Twee hoogleraren maken deel uit van deze Taskforce. Na een succesvolle verdediging van hun proefschriften lange tijd geleden, werden zij tijdens een promotieplechtigheid door hun promotores gewezen op de rechten en plichten die aan de doctorstitel zijn verbonden. Beide hoogleraren voelen zich *verplicht* hun ongeschreven ‘ambassadeursfunctie’ ten behoeve van het onderwijs waar te maken. Naast de plicht hebben zij ook het *recht* om het onderwijs te adviseren over een fundamentele verandering. Daartoe werken zij samen met elf andere leden van de Taskforce die zich geroepen voelen hieraan een essentiële bijdrage te leveren. *Het voorliggende boek is van ons allen.*

In 2019 leek het gangbare onderwijs door de grote onrust bij leraren even tot *stilstand* te komen, maar toch moest alles gewoon doorgaan. Allemaal stapten we uit die mallemlen waar we vrijwel gedachteloos in meedraaiden. Soms mopperend of het allemaal wel zo moest of wensend dat we het toch echt anders zouden kunnen doen. Maar ja... het onderwijs kon toch niet veranderen, we doen het al jaren zo. Nieuwe digitale middelen boden veel kansen, maar het was toch wel erg spannend om het oude los te laten.

Wel begon het lerarentekort al wat te morrelen aan de vaste patronen en werkwijzen. Vervangers waren er al nauwelijks meer, maar dat konden we nog wel 'oplossen' binnen de vaste kaders en structuren, zo dachten velen. Bijvoorbeeld door directeuren en interne begeleiders voor de klas te zetten en klassen samen te voegen, want kinderen naar huis sturen kon natuurlijk niet! Want 'wat zouden de burens, andere scholen, daarvan wel niet denken?', vroegen we ons af, ons niet realiserend dat zij in dezelfde mallemolen zaten. We hielden ons gewoon vast aan de bestaande patronen. Een enkele school probeerde nieuwe organisatievormen en zette meer dan gemiddeld de nieuwe media in.

Er was zelfs een dappere bestuurder in Amsterdam die zei dat het klaar was en die in december 2019 een hele week alle leerlingen naar huis stuurde om tijd en rust te creëren, om uit de mallemolen te stappen, ruimte te maken om samen te reflecteren en te onderzoeken of het ook echt anders kon. Dat bleek best heel lastig te zijn. Een week was kort, omdat het echte denken eigenlijk pas na een week kon beginnen. Er waren nog steeds te veel uitvluchten om niet alles ter discussie te stellen.

 **En toen moest het opeens allemaal anders.
Niemand kon meer doen wat hij/zij elke dag deed.**

Een pandemie! Een 'gamechanger' die ons allen dwong om alles vanuit een ander perspectief te bekijken. De aanleiding was zeer ernstig en beangstigend: besmetting, ziek worden, velen ernstig en soms zelfs met de dood als gevolg. We zagen het een paar weken aan, en toen was het zondagavond 15 maart 2020. Alle scholen moesten dicht.

En nu? Thuisonderwijs? Hoe dan? Er was meteen ruimte om even stil te staan, het gezond verstand en vertrouwen de ruimte te geven en samen aan de slag te gaan om het thuisonderwijs vorm te geven. In twee dagen tijd was ieder schoolteam in staat een aanbod vorm te geven. Een topprestatie! Iedereen deed mee, opeens werden alle digitale instrumenten, die al sluimerend aanwezig waren, ingezet en volledig benut. De grootste digibeten gingen online instructie geven aan de klas of aan een individuele leerling. En de

ouders pakten het nog op ook; zij deden hun best om het thuisonderwijs zo goed mogelijk vorm te geven.

 Wie nu nog zegt dat verandering niet mogelijk is, wordt niet meer geloofd.

Hoe langer het duurt, hoe duidelijker het wordt dat de bestaande structuren helemaal niet heilig zijn. We kunnen best zonder kantoor, we kunnen misschien wel zonder schoolgebouwen. Onderwijzen in deze tijd is vooral: kinderen leren onderzoeken en hen de wereld laten ontdekken. Dat doe je toch niet door ze vijf dagen per week, vijf uur per dag in een schoollokaal te laten zitten?

Het kabinet heeft ons gevraagd om goed na te denken over de manier waarop wij ons moeten aanpassen aan de nieuwe werkelijkheid. Moet het onderwijs zich opnieuw uitvinden? Wat wordt het 'nieuwe normaal' in het onderwijs? Dat zijn belangrijke vragen om ons staande te kunnen houden in deze crisis en om naar onze toekomst te kijken.

Dikwijls varen we in ons onderwijs 'op de automatische piloot'. Veel dingen doen we intuïtief en onbewust. Het is onze 'dagelijkse gang van zaken'. De coronacrisis maakt ons gestrest. Veel zekerheden vallen weg, dus worden we onzeker. Dan maar kijken wat anderen doen? Moet het anders? Of kunnen we het beste terugvallen in traditioneel gedrag?

We wensen een nieuwe wereld waarin ouders, leraren, schoolleiders en bestuurders betrokken zijn bij de grootste verandering ooit in het onderwijs. Voor de coronacrisis was er al chaos aan het ontstaan door het lerarentekort. Alleen durfden nog maar weinigen dat toe te geven en stappen te zetten om te komen tot een ander systeem. Met de ervaringen van nu zullen die stappen veel makkelijker worden.

Een beweging naar ontwikkelingsgericht onderwijs is nodig. Het gaat om 'diepe' veranderingen met allerlei inhoudelijke en organisatorische aspecten. Het kind moet in zijn ontwikkeling diepgaand worden benaderd.

Opbouw van dit boek

Dit boek bestaat uit drie delen. *Het eerste deel* is bedoeld voor onze *'fans'*: de mensen die blijvend zoeken naar een stip op de horizon. Mensen die behoefte hebben aan ondersteuning en inspiratie bij hun zoektocht naar ander onderwijs en bij hun pogingen om ontwikkelingsgericht onderwijs te ontwerpen. Maar tegelijkertijd zien we dat ons onderwijs blijft worstelen met het omgaan met de grote verschillen tussen leerlingen. Kunnen we toch blijven hopen en dit zien als een vermogen om de toekomst beter tegemoet te treden?

In *het tweede deel* laten we zien hoe ons onderwijs eruitzag tijdens de COVID-19-crisis. Er ontstonden prachtige initiatieven, maar er kwamen ook weer grote zorgen op. In dit deel willen we proberen om *'twijfelaars'* en *'andersdenkenden'* mee te nemen in onze overwegingen en voorstellen. We hebben immers allemaal dezelfde opdracht: elke leerling begeleiden bij zijn eigen ontwikkeling. We maken onderscheid tussen vijf pijnlijke groepsverschillen, met daaropvolgend vijf ideeën voor nieuw onderwijs.

In *het derde deel* schetsen we een schoolsценario, een scholengroepsценario en twee stelselsценario's op basis waarvan we de grote rijkdom van bepaalde onderwijsconcepten laten zien. Dit deel is vooral bedoeld voor *belangstellende, potentiële ontwikkelscholen*. Ook beleidsmakers en onderwijskundig adviseurs kunnen er hun voordeel mee doen.